

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Josefa Fialy, soudce Radovana Suchánka a soudce zpravodaje Jaroslava Fenyka o ústavní stížnosti stěžovatelky **R. P.**, právně zastoupené JUDr. Janem Vondráčkem, advokátem sídlem Zbraslavské nám. 458, Praha - Zbraslav, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2016, č. j. 33 Cdo 1371/2016-259, rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 11. 11. 2015, č. j. 19 Co 330/2015-209, a rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 26. 8. 2015, č. j. 32 C 217/2012-178, za účasti Nejvyššího soudu, Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 4 jako účastníků řízení a Y. V., jako vedlejšího účastníka, takto:

I. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2016, č. j. 33 Cdo 1371/2016-259, rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 11. 11. 2015, č. j. 19 Co 330/2015-209, a rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 26. 8. 2015, č. j. 32 C 217/2012-178, bylo porušeno právo stěžovatelky na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2016, č. j. 33 Cdo 1371/2016-259, rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 11. 11. 2015, č. j. 19 Co 330/2015-209, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 26. 8. 2015, č. j. 32 C 217/2012-178, se ruší.

Odůvodnění:

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Ústavní stížností, doručenou Ústavnímu soudu dne 27. 2. 2017, se stěžovatelka domáhala zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí s tvrzením, že při projednávání její věci před obecnými soudy došlo k porušení jejího práva na soudní ochranu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

2. Z ústavní stížnosti, napadených rozhodnutí a soudního spisu, který si Ústavní soud v dané věci vyžádal, vyplývá, že vedlejší účastník se domáhal žalobou podanou dne 15. 10. 2012 na stěžovatelce úhrady částky ve výši 400 000,- Kč s příslušenstvím, z titulu smlouvy o půjčce. Tuto smlouvu měl vedlejší účastník uzavřít jako věřitel se stěžovatelkou jako dlužnicí dne 13. 12. 2011 (dále jen „smlouva o půjčce“) a na základě této smlouvy jí měl poskytnout v hotovosti při podpisu smlouvy bezúročnou půjčku ve výši 400 000,- Kč, která měla být vrácena do 31. 5. 2012. Stěžovatelka namítala, že nikdy neměla vůli vstoupit s vedlejším účastníkem do smluvního vztahu z titulu

smlouvy o půjčce a popřela rovněž převzetí jakýchkoliv finančních prostředků od vedlejšího účastníka.

3. Obvodní soud pro Prahu 4 (dále také jen „obvodní soud“) rozhodl ve věci rozsudkem ze dne 29. 11. 2013, č. j. 32 C 217/2012-109, kterým žalobu zamítl a přiznal stěžovatelce náhradu nákladů řízení. Obvodní soud provedl dokazování mimo jiné písemnou smlouvou o půjčce, záznamem o schůzce konané dne 13. 12. 2011 v advokátní kanceláři zástupce vedlejšího účastníka, lékařským potvrzením o stavu stěžovatelky, výsledkem asistenta právního zástupce vedlejšího účastníka, který o schůzce pořizoval zápis, výsledkem účastníků, výsledkem vnučky stěžovatelky a jejího přítele, kteří byli iniciátory peněžní transakce a faktickými příjemci peněžních prostředků (přítel vnučky stěžovatelky a vedlejší účastník se osobně znali). Z dokazování vyplynulo, že stěžovatelka je osobou pokročilého věku, která je prakticky nevidomá, přičemž tato stěžovatelka se měla dne 13. 12. 2011 v odpoledních hodinách dostavit do advokátní kanceláře právního zástupce vedlejšího účastníka spolu s vedlejším účastníkem, svojí vnučkou a jejím přítelem, kde měla podepsat několik listin, z nichž jednou měla být i předmětná smlouva o půjčce. Obvodní soud dospěl k závěru, že i přes nevidomost stěžovatelky nebyla uvedena smlouva o půjčce neplatnou pro nedostatek formy podle § 40 odst. 5 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“), neboť stěžovatelka měla možnost využít k poznání obsahu smluv osobu, kterou by si za tímto účelem zvolila. Následně však obvodní soud uzavřel, že vedlejší účastník neunesl důkazní břemeno ohledně předání částky ve výši 400 000,- Kč. Soud neuvěřil výpovědi vnučky stěžovatelky a jejího přítele, kteří vypověděli, že peníze v kanceláři právního zástupce vedlejšího účastníka předána byly, když tyto svědky považoval za nedůvěryhodné mimo jiné pro jejich trestní minulost a navíc se jejich výpovědi lišily i v zásadní otázce, kdo peníze při převzetí kontroloval. Naopak obvodní soud poukázal na skutečnost, že v zápisu o průběhu schůzky není předání peněz zapsáno, asistent právního zástupce vedlejšího účastníka si předání peněz nevybavoval a stěžovatelka je popřela a uvedla, že peníze byly předány až v autě před advokátní kanceláří, a to přímo příteli její vnučky. S ohledem na tento závěr se pak obvodní soud již nezabýval otázkou vůle stěžovatelky smlouvu o půjčce uzavřít.

4. K odvolání vedlejšího účastníka Městský soud v Praze (dále také jen „městský soud“) svým rozhodnutím ze dne 4. 6. 2014 rozsudek obvodního soudu ze dne 29. 11. 2013, č. j. 32 C 217/2012-109, zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení. Z odůvodnění se podává, že městský soud dospěl k závěru, že pokud vedlejší účastník předložil předmětnou smlouvu o půjčce v písemné formě, která byla po formální stránce dle názoru obvodního soudu platná, a pokud tato smlouva obsahovala písemné potvrzení o převzetí částky ve výši 400 000,- Kč, nelze uzavřít, že vedlejší účastník neunesl důkazní břemeno ke svému tvrzení, že předmět půjčky předal stěžovatelce. Tento závěr nemůže dle městského soudu vyvrátit sama o sobě ani skutečnost, že obvodní soud neuvěřil výpovědi svědků a že stěžovatelka převzetí peněžních prostředků popřela. V této souvislosti odkázal městský soud na závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2012, sp. zn. 33 Cdo 2547/2011.

5. V novém řízení obvodní soud poučil stěžovatelku v tom smyslu, že je povinna navrhnout důkazy k prokázání svého tvrzení, že peněžní prostředky od vedlejšího účastníka nepřevzala. Stěžovatelka navrhla provést opětovný výslech její vnučky, která svou výpověď změnila v tom smyslu, že peněžní prostředky nebyly předány

stěžovatelce v kanceláři právního zástupce vedlejšího účastníka, ale přímo jejímu (bývalému) příteli, a to až po podpisu smluv v autě před sídlem advokátní kanceláře, přičemž předáno bylo jen 180 000,- Kč, s tím, že vráceno mělo být 400 000,- Kč, což koresponduje s bezúročností půjčky. Změnu výpovědi odůvodnila svědkyně tím, že se vyprostila ze závislosti na svém příteli a nyní žije spořádaným životem. Obvodní soud její výpovědi neuvěřil a v souladu s názorem městského soudu uzavřel, že vedlejší účastník prokázal, že předal stěžovatelce částku ve výši 400 000,- Kč, proto jeho žalobě v plném rozsahu vyhověl a přiznal vedlejšímu účastníkovi náhradu nákladů řízení. V odůvodnění svého rozsudku zopakoval obvodní soud názor, že předmětná smlouva o půjčce není formálně neplatná a následně použil argumentaci shora uvedeného rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 2547/2011, kdy vyjádřil názor, že odporuje pravidlům logického myšlení uvěřit bez dalšího obraně stěžovatelky, že peněžní prostředky nepřevzala, když podepsala předmětnou smlouvu o půjčce obsahující její prohlášení o převzetí peněz. Jediným důkazem o nepřevzetí peněz pak měla být dle obvodního soudu opakovaná výpověď vnučky stěžovatelky, kterou však považoval soud za nevěrohodnou.

6. Druhý rozsudek obvodního soudu napadla stěžovatelka odvoláním, v němž namítala nesprávná skutková zjištění týkající se předání a převzetí částky ve výši 400 000,- Kč, kdy dle jejího názoru bylo prokázáno, že peněžní prostředky stěžovatelce předány nebyly. Popřela i aplikaci judikatury Nejvyššího soudu, která dle jejího názoru dopadala na zcela skutkově odlišnou situaci. Stěžovatelka rovněž namítala nesprávné právní posouzení věci, kdy soud pominul (dle stěžovatelky prokázaný) rozpor vůle stěžovatelky s jejím projevem zachyceným v předmětné smlouvě o půjčce.

7. Městský soud k odvolání stěžovatelky potvrdil vyhovující výrok napadeného rozsudku obvodního soudu a změnil výrok týkající se nákladů řízení, které vedlejšímu účastníkovi nepřiznal s odkazem na § 150 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“). Městský soud své rozhodnutí odůvodnil tím, že skutková zjištění soudu prvního stupně jsou dosažena na základě regulérního provedení důkazů, jejichž hodnocení proběhlo dle § 132 občanského soudního řádu, přičemž odvolací soud z těchto závěrů vyšel, když sám dokazování neprováděl.

8. Stěžovatelka napadla rozsudek městského soudu dovoláním, jehož přípustnost spatřovala v tom, že rozsudek odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky procesního práva, která byla dovolacím soudem vyřešena, leč má být posouzena jinak, přičemž jde o otázku důkazní hodnoty smlouvy o půjčce obsahující potvrzení dlužníka o převzetí peněžních prostředků; a dále v tom, že odvolací soud se odchýlil od ustálené rozhodovací praxe v případě vyřešení otázky zatížení důkazní povinností a břemenem důkazním v případě, kdy účastník řízení popře správnost soukromé listiny a v otázce nutnosti posuzovat reálné možnosti osoby, která nemůže číst nebo psát, seznámit se s obsahem právního jednání pomocí přístrojů nebo speciálních pomůcek nebo prostřednictvím jiné osoby, kterou si zvolí, podle § 40 odst. 5 občanského zákoníku. Jako dovolací důvod uvedla stěžovatelka nesprávné právní posouzení věci v uvedených otázkách. Dovolání bylo Nejvyšším soudem odmítnuto, když tento dospěl k závěru, že důkazní břemeno bylo mezi účastníky rozloženo v souladu s platnou judikaturou a rovněž posouzení reálných možností stěžovatelky seznámit se s obsahem právního úkonu ustálené judikatuře odpovídá. Připojena byla ještě další argumentace týkající se formálních náležitostí smlouvy uzavřené nevidomou stěžovatelkou, ze které dle

Nejvyššího soudu vyplynulo, že předmětná smlouva o půjčce je po formální stránce platná.

II.

Argumentace stěžovatelky

9. Stěžovatelka ve své ústavní stížnosti, vedle shrnutí skutkových okolností předcházejících podpisu předmětné smlouvy o půjčce, namítá, že došlo k porušení jejího práva na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny, a to přehnaně formalistickým přístupem soudů při výkladu a aplikaci § 40 odst. 5 občanského zákoníku a dále tím, že se soudy nijak nevypořádaly s namítaným rozparem vůle stěžovatelky s jejím projevem zachyceným v předmětné smlouvě o půjčce.

10. Stěžovatelka opětovně zdůraznila, že soudy příliš formálně aplikovaly ustanovení § 40 odst. 5 občanského zákoníku, aniž by přihlédly k tomu, v jakém postavení se stěžovatelka při podpisu předmětné smlouvy o půjčce nacházela, zejména zda měla objektivně vzato reálné možnosti s ohledem na svůj věk a zdravotní stav se s listinami, které jí byly předloženy k podpisu, seznámit. V této souvislosti odkázala na závěry nálezu Ústavního soudu ze dne 2. 4. 2014, sp. zn. I. ÚS 2134/13 (toto i všechna další rozhodnutí Ústavního soudu jsou k dispozici v elektronické podobě na <http://nalus.usoud.cz>). Stěžovatelka se s ohledem na uvedený nálezn domnívá, že se obecné soudy v daném případě se specifiky případu náležitě nevypořádaly.

11. V ústavní stížnosti dále stěžovatelka namítá, že dle svého přesvědčení v průběhu řízení prokázala, že neměla vůli si od vedlejšího účastníka, jehož do té doby vůbec neznala, cokoliv půjčit, přičemž obecné soudy se její námitkou vůbec nezabývaly a vážnost jejího projevu vůle bez dalšího předpokládaly, toliko s odkazem na předmětnou smlouvu o půjčce. Takový postup opětovně označuje jako příliš formalistický. Závěrem stěžovatelka navrhuje, aby napadená rozhodnutí obecných soudů byla zrušena.

III.

Vyjádření účastníků řízení a replika stěžovatele

12. Obvodní soud se k ústavní stížnosti vyjádřil pouze obecně, neboť neměl k dispozici spisový materiál a nebyla přítomna soudkyně, která ve věci rozhodovala. Vyjádřil přesvědčení, že soudy se řádně zaměřily na prokázání skutečnosti, zda byly předány peněžní prostředky a jestliže dospěly k názoru, že tyto prostředky poskytnuty byly, není již podstatné, zda smlouva mohla být relativně neplatná pro omyl případně absolutně neplatná po nedostatek formy.

13. Městský soud ve svém vyjádření odkázal na odůvodnění svého rozsudku s tím, že dle jeho názoru byla i s přihlédnutím k věku, zdravotnímu stavu a sociálnímu postavení stěžovatelky předmětná smlouva o půjčce řádně uzavřena, aniž by bylo možno shledat aplikaci ustanovení § 40 odst. 5 občanského zákoníku za formalistickou.

14. Nejvyšší soud rovněž zopakoval svou argumentaci k aplikaci ustanovení § 40 odst. 5 občanského zákoníku a uzavřel, že dle jeho názoru nemůže stěžovatelka za stávající skutkové situace namítat nedostatek formy předmětné smlouvy o půjčce. Tento výklad pak dle Nejvyššího soudu nepředstavuje porušení práva stěžovatelky na soudní ochranu.

15. Vedlejší účastník se k ústavní stížnosti i přes výzvu Ústavního soudu nevyjádřil.

16. S ohledem na skutečnost, že vyjádření účastníků řízení neobsahovala žádná nová tvrzení či argumentaci, považoval Ústavní soud jejich zaslání stěžovatelce na vědomí a k případné replice za neúčelné.

IV.

Procesní předpoklady projednání návrhu

17. Ústavní soud se nejprve zabýval tím, zda jsou splněny procesní předpoklady projednání ústavní stížnosti. Ústavní stížnost byla podána včas a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je osobou oprávněnou k jejímu podání a je zastoupen v souladu s požadavky § 29 až § 31 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“). Vzhledem k tomu, že stěžovatel vyčerpал všechny procesní prostředky, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytuje, byla ústavní stížnost shledána přípustnou dle ustanovení § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu.

V.

Upuštění od ústního jednání

18. Ústavní soud neočekával od ústního jednání další objasnění věci, pročež od něho upustil dle ustanovení § 44 věty první zákona o Ústavním soudu.

VI.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

19. Ústavní soud konstatuje, že jeho úkolem je ochrana ústavnosti (čl. 83 Ústavy České republiky); není součástí soustavy obecných soudů (srov. čl. 90 a čl. 91 odst. 1 Ústavy České republiky) a nepřislouží mu právo dozoru nad rozhodovací činností obecných soudů; k takovému dozoru či kontrole je Ústavní soud oprávněn pouze za situace, kdy obecné soudy svými rozhodnutími zasahují do ústavně zaručených základních práv a svobod jednotlivce. Proto Ústavní soud napadená soudní rozhodnutí přezkoumal (toliko) z pohledu porušení ústavně zaručených základních práv a svobod, jak je stěžovatelkou namítáno v ústavní stížnosti a po posouzení napadených rozhodnutí a vyžádaného soudního spisu shledal, že ústavní stížnost je důvodná.

20. Právu na soudní ochranu odpovídá povinnost obecných soudů svá rozhodnutí řádně odůvodnit, přičemž se musejí vypořádat s námitkami uplatněnými účastníky řízení, a to způsobem odpovídajícím míře jejich závažnosti. Pakliže tak neučiní, založí tím nepřezkoumatelnost jimi vydaných rozhodnutí, a zpravidla tak i jejich protiústavnost. Nejsou-li totiž zřejmé důvody rozhodnutí, svědčí to o libovůli v soudním rozhodování, přičemž princip právního státu libovůli v rozhodování orgánů veřejné moci zakazuje (obdobně viz např. nálezy Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 183/03, sp. zn. I. ÚS 74/06, sp. zn. III. ÚS 529/06, sp. zn. I. ÚS 2568/07).

21. Stěžovatelka ve své ústavní stížnosti vytýká soudům, že se nezabývaly její námitkou vážnosti její vůle, když dle svého přesvědčení nedostatek vůle smlouvu o půjčce uzavřít rovněž prokázala. Této námitce Ústavní soud přisvědčil. Ačkoliv stěžovatelka namítala nedostatek vůle k uzavření smlouvy o půjčce již ve svém prvním vyjádření k žalobě a opakovala tuto námitku i v dalším průběhu soudního řízení (zejména ve svém odvolání proti druhému rozhodnutí soudu prvního stupně ze dne 14. 9. 2015), vyjádřil se k dané námitce pouze obvodní soud ve svém prvním rozhodnutí, a to tak, že s ohledem na zamítnutí žaloby pro neunesení důkazního břemene ohledně předání částky 400 000,- Kč se otázkou vůle stěžovatelky smlouvu o půjčce uzavřít již blíže nebude zabývat. Ačkoliv tedy následně na základě zásahu odvolacího soudu dospěl soud prvního stupně k závěru, že předání částky ve výši 400 000,- Kč stěžovatelce prokázáno bylo, namítaným nedostatkem vůle se již soudy nezabývaly a v odůvodnění jejich rozhodnutí tato otázka není nijak vyřešena.

22. S ohledem na specifické okolnosti případu (vysoký věk stěžovatelky – v době předmětného jednání 83 let, praktická nevidomost) však nelze pominout možnost, že zde existoval rozpor mezi vůlí stěžovatelky a jejím projevem zachyceným v textu smlouvy o půjčce. Tento rozpor se pak mohl týkat nejenom samotné smlouvy o půjčce, například v postavení stěžovatelky jako ručitele namísto dlužníka nebo v předmětu půjčky a úroku, ale i potvrzení o převzetí finanční hotovosti, které bylo do textu smlouvy o půjčce vtělena. V průběhu řízení dospěly soudy k názoru, že smlouva o půjčce není z formálních důvodů neplatná, a to ani dle ustanovení § 40 odst. 5 občanského zákoníku, neboť stěžovatelka věděla předem, že bude podepisovat listiny v advokátní kanceláři a mohla využít svého práva zvolit si osobu, kterou by k uzavření smlouvy přizvala. Ačkoliv faktickou možnost takového postupu stěžovatelka ve své ústavní stížnosti zpochybňuje, nelze v dané souvislosti odhlédnout od závěrů vyjádřených v nálezu Ústavního soudu ze dne 2. 4. 2014, sp. zn. I. ÚS 2134/13. Dle těchto platí, že skutečnost, že nelze úspěšně namítat absenci formy právního úkonu předepsanou ustanovením § 40 odst. 5 občanského zákoníku sama o sobě neznamená, že nelze namítat ve smyslu ustanovení § 37 občanského zákoníku nedostatek vůle uzavřít právní úkon v takové podobě, v jaké byl učiněn. V daném případě však soudy ani neuzavřely, že by nedostatek vůle nebylo možno namítat, neboť se věcně námitkou nedostatku vůle vůbec nezabývaly. Hodnocení této námitky pak zcela absentuje v odůvodnění všech rozhodnutí vydaných v předmětné věci. Tímto postupem soudy založily nepřezkoumatelnost svých rozhodnutí, čímž došlo k zásahu do práva stěžovatelky na soudní ochranu.

23. V dalším řízení tak soudy budou povinny řádně se zabývat otázkou, zda vůle stěžovatelky je ve shodě s projevem zachyceným v písemném vyhotovení smlouvy o půjčce, a to jak co do obsahu smlouvy o půjčce jako takové, když stěžovatelka po celou

dobu řízení tvrdí, že měla vystupovat pouze jako ručitel resp. zástavce, tak co do prohlášení o převzetí finančních prostředků, když stěžovatelka toto popírá.

24. V souladu se závěry shora citovaného nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2134/13, pak bude nutné rovněž zvážit, zda výklad ustanovení § 40 odst. 5 občanského zákoníku se dle svého smyslu a účelu promítá do reálné ochrany stěžovatelky jakožto osoby nevidomé, která dle svého tvrzení měla jen velmi omezenou reálnou možnost seznámit se s obsahem právního úkonu prostřednictvím jí zvolené osoby.

25. Ačkoliv protiústavnost napadených rozhodnutí spočívá zejména v jejich nepřezkoumatelnosti z důvodu nevypořádání se se zásadní námitkou stěžovatelky, považuje Ústavní soud za nutné vyjádřit se i k otázce hodnocení důkazů, na základě nichž dospěly soudy ke skutečnosti, že stěžovatelka převzala částku ve výši 400 000,- Kč od vedlejšího účastníka. Obvodní soud ve svém prvním rozhodnutí ze dne 29. 11. 2013, č. j. 32 C 217/2012-109, provedl k prokázání skutečnosti, že stěžovatelka převzala částku ve výši 400 000,- Kč, mimo jiné následující důkazy: písemné vyhotovení smlouvy o půjčce obsahující kvitanci, záznam o průběhu schůzky, výsledky svědků – vnučky stěžovatelky a jejího přítele, asistenta právního zástupce vedlejšího účastníka a stěžovatelky. Z těchto důkazů dospěl soud prvního stupně k závěru, že vedlejší účastník jimi neprokázal, že došlo k předání částky ve výši 400 000,- Kč. Odvolací soud následně rozhodnutí soudu prvního stupně zrušil s tím, že dle jeho názoru v případě, že vedlejší účastník předložil písemné vyhotovení smlouvy o půjčce obsahující prohlášení o převzetí částky, nelze bez dalšího dovodit, že ohledně předání částky neunesl důkazní břemeno, a to pouze na základě pochybnosti o pravdivosti výpovědi vnučky stěžovatelky a jejího přítele a na základě popření převzetí finanční částky ze strany stěžovatelky. Svůj názor podepřel závěry rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2012, sp. zn. 33 Cdo 2547/2011. Ústavní soud však uzavírá, že závěry uvedeného rozhodnutí Nejvyššího soudu nejsou pro danou situaci přílehavé, neboť tam posuzovaná situace byla odlišná. V případě uvedeného rozhodnutí Nejvyššího soudu stála proti sobě pouze písemná potvrzení převzetí peněz a tvrzení dlužníka, že peníze nepřevzal. V nyní posuzované věci však figuruje několik dalších důkazů, mimo jiné zápis o průběhu schůzky, který předání peněz nezmiňuje a výpověď asistenta právního zástupce vedlejšího účastníka, který si předání peněžních prostředků nevybavoval a pouze připouštěl jejich předání v době kdy „již byl ve vedlejší místnosti“ (ačkoliv z textu kvitance vyplývá, že peníze měly být předány před podpisem smlouvy). Z povahy věci přitom plyne, že předání a převzetí finanční hotovosti ve výši 400 000,- Kč mezi prakticky nevidomou osobou vysokého věku a věřitelem, který je této osobě neznámý, by velmi pravděpodobně nemohlo proběhnout zcela bez povšimnutí, když lze předpokládat, že peníze by měly být přepočítány.

26. V nyní posuzovaném případě sice odvolací soud první rozhodnutí soudu prvního stupně nezměnil přímo, pouze je zrušil, navodil však svým postupem situaci velmi podobnou tomu, jako by se odchýlil od skutkových zjištění soudu prvního stupně, aniž by provedl a zopakoval všechny relevantní důkazy (což je postup rozporný se zásadou přímosti a ústnosti). Odvolací soud dospěl konkrétně k závěru, že nevěrohodnými výpověďmi vnučky stěžovatelky a jejího přítele a popřením převzetí finančních prostředků ze strany stěžovatelky nelze dospět k závěru, že písemná kvitance není dostatečným důkazem k prokázání předání předmětu půjčky. Již zde však nebylo zváženo ani posouzeno, že o průběhu schůzky existuje záznam, ve kterém zmínka o předání peněz absentuje (přičemž těžko lze očekávat, že při nepředání peněz by

v záznamu bylo uvedeno výslovně „peníze nebyly předány“) a rovněž výpověď poměrně nestranného svědka – asistenta právního zástupce vedlejšího účastníka, ani že zde jsou další specifické okolnosti případu (vysoký věk a praktická nevidomost vedlejší účastnice).

27. V novém řízení před soudem prvního stupně pak navíc shodou náhod nastala situace, kdy věc rozhodovala jiná soudkyně, než která byla osobně přítomna výslechům všech svědků v prvním řízení před obvodním soudem. Tato soudkyně osobně provedla pouze opakovaný výslech vnučky stěžovatelky, ze kterého však neučinila žádné skutkové závěry pro nevěrohodnost svědkyně. V druhém rozhodnutí soudu prvního stupně pak byl nutně převzat závěr odvolacího soudu, že písemná kvittance dostatečně prokazuje předání předmětu půjčky, který však byl odchýlný od názoru obvodního soudu, vyjádřeného v jeho prvním rozhodnutí, a který učinila soudkyně, jež s ohledem na provedené důkazy a zejména na nenahraditelnou osobní přítomnost při výslechu svědků měla nejucelenější obraz o skutkových okolnostech případu.

28. Ústavní soud nemá v úmyslu jakkoliv zasahovat do volného uvážení, které spadá do pravomoci obecných soudů. Pokud jde o námitky směřující proti provádění a hodnocení důkazů, jakož i proti učiněným skutkovým zjištěním, platí ústavní princip nezávislosti soudů (čl. 81 a 82 Ústavy České republiky), z něhož vyplývá i zásada volného hodnocení důkazů. Jen soud rozhoduje, které skutečnosti jsou k dokazování relevantní a které z navržených (případně i nenavržených) důkazů provede, případně zda a nakolik se jeví nezbytné (žádoucí) dosavadní stav dokazování doplnit, které skutečnosti má za zjištěné a které dokazovat netřeba. Do hodnocení provedených důkazů obecnými soudy není Ústavní soud zásadně oprávněn zasahovat, a to i kdyby mohl mít za to, že jiné hodnocení by bylo přílehavější. Důvodem k jeho zásahu je až stav, kdy hodnocení důkazů a tomu přijaté skutkové závěry vybočují ze zásad spravedlivého procesu (srov. například rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 22. 5. 2012, sp. zn. I. ÚS 564/08, nebo ze dne 26. 1. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2273/14).

29. Postup soudů v průběhu hodnocení provedených důkazů vztahujících se ke skutečnosti, zda došlo k předání částky ve výši 400 000,- Kč mezi stěžovatelkou a vedlejším účastníkem, nelze obecně označit za jednoznačný zásah do práva stěžovatelky na soudní ochranu. Stěžovatelka je však v nyní projednávané věci bezpochyby stranou slabší pro svůj zdravotní stav, věk a rodinnou vazbu k vnučce, jejíž přítel byl osobou iniciující celou transakci, a soudy by tak měly v dalším řízení vynaložit maximální úsilí pro spravedlivé řešení sporu, přihlédnout ke všem okolnostem projednávané věci a důsledně se vyvarovat formalistického postupu.

VII. Závěr

30. Na základě všech shora uvedených důvodů lze uzavřít, že napadeným rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 11. 11. 2015, č. j. 19 Co 330/2015-209, a Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 26. 8. 2015, č. j. 32 C 217/2012-178, bylo porušeno právo stěžovatelky na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny, neboť se soudy dostatečně nevypořádaly s námitkou stěžovatelky týkající se rozporu její vůle s projevem vůle zachyceným v písemné smlouvě o půjčce, čímž založily nepřezkoumatelnost uvedených rozhodnutí.

31. Proto Ústavní soud podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) cit. zákona napadená rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 11. 11. 2015, č. j. 19 Co 330/2015-209, a Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 26. 8. 2015, č. j. 32 C 217/2012-178, zrušil. Ústavní soud zrušil rovněž napadené usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2016, č. j. 33 Cdo 1371/2016-259, protože i tento porušil právo stěžovatelky na soudní ochranu, když posuzoval formu smlouvy o půjčce, aniž by shledal její závady.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 29. srpna 20147

Josef Fiala
předseda senátu